

Asia: VM/1709/00.01.00.01/2016 VM098:00/2016

Lausuntopyyntö julkisen hallinnon tiedonhallinnan sääntelyn kehittämistä selvittäneen työryhmän raportista

Yleiset kommentit raportista

Yleiset kommentit raportista

Helsingin yliopisto pitää erittäin kannatettavana kokonaiselvitystä tiedonhallintaa koskevasta lainsäädännöstä. On kiitettävää, että raportissa pyritään puuttumaan viranomaisten välisen tiedonvaihdon ongelmiin sekä henkilötietojen suojaa koskevan ja julkisuutta koskevan lainsäädännön yhteensovittamiseen. Tietoaineistojen luovuttaminen viranomaisten välillä rajapintojen avulla yleislain nojalla on erittäin kannatettavaa. Teknisen käyttöyhteyden käsite lainsäädännössä aiheuttaa nykyään paljon hankaluuksia ja epäselvyyttä. Viranomaisten ja hallinnon asiakkaiden tarvitsema tuki julkisuuslain ja tiedonhallintaa koskevan lain soveltamisessa on erittäin tärkeä asia ja on ansiokasta, että se on nostettu esiin.

Ajatus tiedonhallinnan organisatorisen soveltamisalan yhdenmukaistamisesta on ongelmallinen yliopistojen itsehallinnon kannalta, jos yhtenäistetyssä lainsäädännössä puututaan syvästi yliopistojen itsehallintoon kuuluviin asiakokonaisuuksiin. Tiedonhallintaan liittyvien arviointi-, suunnittelu- ja kuvaamisvelvollisuuksien yhdistäminen ja kokoaminen tällä tavalla voi toimia hallinnon tietojärjestelmissä hyvin, mutta ei sovellu samalla tavalla tutkimuksen tietojärjestelmiin.

Tutkimusaineistojen osalta tulisi säätää tarkemmin tutkimusaineiston jatkokäytöstä tutkimuksen päätyttyä.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat ihmisten genomitietoja sisältävät tutkimusaineistot ovat uudentyyppisen big datan käsittelyyn pohjautuvan tutkimuksen kannalta erityisen arvokkaita. Tämän vuoksi genomitietoja sisältävien aineistojen osalta tarvitaan tietosuojaa-asetusta selkeyttävää lainsäädäntöä genomitietoja sisältävän aineistojen mahdollisimman laajoista käyttömahdollisuuksista. Mallia tulisi ottaa esim. UK Biobank:in ja National Institute of Health:in biopankkien käytännöistä, jotta Suomi pystyy kilpailemaan kansainvälisesti genomitietoon perustuvan tutkimuksen saralla.

Kommentit raportin 5 luvusta

Kommentit osasta 5.1 Tiedonhallintaa koskevan sääntelyn soveltamisaloista

Osiassa on nostettu esiin muun muassa nykyisen tietohallintolain säätämisen yhteydessä PeVL 46/2010 vp. esitetty näkemys tietohallintolain soveltumattomuudesta yliopistojen itsehallintoon. Osion perusteella jää jossain määrin epäselväksi, missä määrin ehdotettu uusi lainsäädäntö puuttuisi yliopistojen sisäisen hallinnon järjestämiseen. Helsingin yliopisto korostaa, että yliopistot ovat jo pitkään tehneet työtä tietohallintonsa kehittämiseksi ja että kansalliset ja kansainväliset suositukset ohjaavat tätä työtä varsin tehokkaasti. Yliopistojen osalta velvoittavia määräyksiä ei myöskään voi antaa lakia alemmanasteisilla säädöksillä.

Yliopisto pitää sinänsä kannatettavana tiedonhallintaa koskevan lainsäädännön soveltamisalan yhdenmukaistamista niiltä osin, kun kyseessä ei ole organisaation sisäiseen hallintoon puuttuminen. Seuraavissa osioissa esitetyissä kommentteissa on käsitelty yksityiskohtaisemmin ehdotetun uuden sääntelyn soveltuvuutta yliopistoihin. Yliopisto ei pidä tarpeellisena tiedonhallintaa koskevan sitovan ohjauksen ulottamista tutkimusaineistoihin ja tutkimustietojärjestelmiin.

Kommentit osasta 5.2 Tiedonhallinnan suunnittelu ja kuvaaminen

Yhtenäisen kuvauskokonaisuuden suunnittelussa tulisi pyrkiä siihen, että yhdellä kuvausmallilla voitaisiin toteuttaa EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa säädetyt rekisteröidyn informointivelvoitteet 12-14 artiklojen mukaisesti mahdollisimman laajasti. Lisäksi kansallisessa sääntelyssä voitaisiin tarkentaa käytännön toimia rekisteröidyn informoimiseksi esim. velvollisuudella saattaa kuvaukset yleisesti saataville rekisterinpitäjän verkkosivuille.

Lisäksi tarvitaan yhteisiä työkaluja ja prosesseja, joilla voitaisiin hoitaa yhtenäisesti tietosuojasetuksen 30 artiklan mukainen kirjanpitovelvollisuus henkilötietojen käsittelystä. Tällaisen kirjanpidon julkisuutta pohdittaessa tulee huomioida, että tiedot voivat sisältää asetuksen mukaisesti myös salassa pidettäviä yksityiskohtia tietoturvaratkaisuista, joten tällaiseen kirjanpitoon kuuluvat tiedot eivät voi olla täysin yhtenäiset rekisteröidyn informointiin tarkoitettujen tietojen kanssa.

Nykyisellään julkisuusasetuksen ja tietohallintolain mukaiset velvoitteet eivät koske yliopistoja. Helsingin yliopisto ei pidä toivottavana, että nämä velvoitteet tuodaan ehdotetun uuden lainsäädännön myötä yliopistoihin. On myös otettava huomioon, ettei valtaosa tietojärjestelmistä sisällä henkilörekistereitä. Jo käytössä olevien järjestelmien suuren määrän takia hyvin yksityiskohtaiset kuvausvelvoitteet aiheuttaisivat suuren hallinnollisen työtaakan ilman vastaavaa hyötyä. Ne olisivat ongelmallisia myös niiden itsehallintoon liittyvien näkökohtien kannalta, joiden takia nykylainsäädäntöä sovelletaan yliopistoihin vain rajoitetusti.

Kommentit osasta 5.3 Tietoturvallisuus

Helsingin yliopisto näkee positiivisena ja kannatettavana tietoturvallisuuden tasomallin yksinkertaistamisen. Riskien arvioinnin merkityksen korostaminen tietoturvatoimenpiteiden suunnittelussa on hyvä kehityssuunta.

Riskienhallinnan tiukempi sääntely ja tietoturvallisuustoimenpiteiden vieminen lakiin on ongelmallista. Jos riskinarvion perusteella tehtäviä tietoturvatoimenpiteitä määritellään laissa, voidaan päätyä tilanteeseen, jossa ns. tasomallista luovutaan, mutta jossa tasomalli tosiasiasa vain siirtyy riskienarvioinnin säännöksiin. Helsingin yliopisto kannattaa toimintatapaa, jossa tietosuojasetuksen mukaisella tavalla organisaatiolla on vastuu huolehtia, että a) riskien arviointi on tehty ja b) tietoturvatoimenpiteet on suhteutettu riskeihin ja c) johto on hyväksynyt jäännösriskit. Organisaation oma, sisäinen dokumentointivelvollisuus on parempi tapa kuin raskas sääntely, jota ulkoisesti auditoidaan tai valvotaan. On kannatettavaa, että vastuu on organisaatiolla, joka vaadittaessa pystyy omalla dokumentaatiollaan osoittamaan velvoitteidensa täyttämisen.

Kommentit osasta 5.4 Tietoaineistojen muodostaminen ja vastuut

Helsingin yliopisto pitää kannatettavana asiakirjan, tietovarannon ja tietojärjestelmän käsitteiden selkiyttämistä suhteessa toisiinsa ja tietoaineiston käsitteeseen. Tässä yhteydessä on syytä ottaa tarkasteluun kirjaamisvelvollisuuksien suhteen myös nykyaikaisen massahallinnon vaatimukset. Esimerkiksi opiskelijavalintahakemuksia ei pääosin enää toimiteta yliopistoihin, vaan opiskelupaikkaa haetaan opiskelijavalintarekisterin kautta.

Kommentit osasta 5.5 Tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus

Kokonaisarkkitehtuurityön osalta Helsingin yliopisto toteaa, että yliopistot osallistuvat vapaaehtoisesti kokonaisarkkitehtuurityöhön yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa, joka koordinoi työtä sektorillaan.

Jos ehdotettu uusi lainsäädäntö velvoittaisi myös yliopistoja tältä osin, olisi mahdollista, että yliopistojen tutkimukseen liittyvät tietojärjestelmät joutuisivat käyttämään valtion sisäiseen käyttöön valittuja välineitä tai hankkimaan järjestelmät tietyn toimijan kautta. Kustannustaso tutkimusjärjestelmissä nousisi huomattavasti ja niiden kontrolli siirtyisi pois yliopistoista, usein vastoin tutkijoiden tahtoa.

Rajapintakuvauksia ja avoimuuden vaatimusta yliopisto pitää erinomaisina, kun niissä otetaan huomioon esimerkiksi arkaluonteisia terveystietoja sisältävät erityisjärjestelmät tutkimuksessa.

Helsingin yliopisto korostaa, että hallinnon tietojärjestelmien osalta yhtenäistämistä voidaan monelta osin pitää perusteltuna ja järkevänä, mutta tutkimuksen tietojärjestelmien suhteen tilanne on toinen. Muutamia poikkeuksia lukuunottamatta kansallisen semanttisen järjestelmän pystyttäminen olisi paitsi kallista, myös hyödytöntä. Tiede on luonteeltaan kansainvälistä eikä tietotyöpien semantiikka tieteessä ole kansallinen kysymys.

Helsingin yliopisto pitää kannatettavana ehdotusta, että viranomaiset veloitetaan yleislaissa luovuttamaan tietovarannoissa olevat tiedot niihin oikeutetuille rajapintojen kautta silloin, kun tietojen luovutus tapahtuu toistuvasti. Yliopiston näkemyksen mukaan tällainen luovutus pitäisi yleislailla mahdollistaa myös muille toimijoille, jos näillä on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus käsitellä näitä tietoja. Tähän liittyy läheisesti liitteessä 1 käsitelty teknisen käyttöyhteyden problematiikka. Tekninen käyttöyhteys kuten tietovarantokin on laissa tarkemmin määrittelemätön käsite, josta on esitetty erilaisia tulkintoja eri lakien esitöissä, viranomaiskäytännössä ja oikeuskäytännössä.

Kun itse käsite ei ole selvä, yliopistojen toiminnassa on vallinnut epäselvyyttä siitä, mitkä toimet tarkoittavat teknisen käyttöyhteyden avaamista. Asialla on huomattavaa merkitystä esimerkiksi opintotietorekisterien tietojen hyödyntämisessä myös muussa kuin viranomaiskäytössä. Monet opiskelijat toivovat, että tieto heidän opiskelijastatuksestaan voitaisiin toimittaa rajapinnan kautta mahdollisimman reaaliaikaisesti erilaisille palveluntarjoajille kuten opiskelija-asuntosäätiöille. Tietosuojavaltuutetun kannan mukaan (Dnro 1179/41/2016) tällainen toimittaminen olisi teknisen käyttöyhteyden avaamista, jolle ei ole lainsäädännössä perustaa, kun tietoja luovutetaan muulle kuin viranomaiselle. Valtakunnallisen tietovarannon tietojen luovutusmahdollisuus teknisen käyttöyhteyden avulla sisältyy hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (HE 72/2017). Ehdotukseen sisältyy tietojen luovuttaminen viranomaiselle teknisen käyttöyhteyden kautta, mutta muulle kuin viranomaiselle tiedot voidaan luovuttaa ”sähköisessä muodossa”.

Raportin perusteella jää epäselväksi, onko tarkoitus luopua lainsäädännössä teknisen käyttöyhteyden käsitteestä ja korvata se rajapinnan käsitteellä. Mikäli näin on, yliopisto kannattaa ehdotusta.

Kommentit osasta 5.6 Tietoaineistojen julkisuus ja salassapito

Selkeyttäminen myös asiasisällön osalta on keskeistä. Esimerkiksi raportin liitteenä olevassa selvityksessä (Liite 1, Viranomaisten välisen tiedonvaihdon lainsäädännön nykytila) on esitetty s. 196 käsitys, että jäsenyys uskonnollisessa yhdyskunnassa ei olisi salassa pidettävä tieto, ja viitattu asian luonteeseen rajatapauksena. Kun otetaan huomioon uskonnollista vakaumusta koskevan tiedon merkitys yksilölle, on ongelmallista, että tällaisen tiedon julkisuus tai salassa pidettävyys ei ole lainsäädännön mukaan yksiselitteinen.

Selkeyttävä säännös hakujen avulla muodostuvan uuden asiakirjan luonteesta on kannatettava.

Kommentit osasta 5.7 Tiedonsaanti asiakirjoista ja tietoaineistoista

5.7.1 Tiedonsaantioikeudet ja tiedonsaannin edistäminen

Raportin sivulla 110 esitetyt johtopäätökset JulkL 13.2 §:n ja 16.3 §:n sekä JulkL 9 §:n ja 10 §:n suhteesta jäävät jossain määrin epäselviksi.

Sinänsä JulkL:n 16.3 §:n uudistaminen on erittäin kannatettava tavoite. Esimerkiksi asiakirjan kuuluminen henkilörekisteriin ei aina ole yksiselitteistä. Julkishallinnollisen toimielimen pöytäkirjat eivät tietosuojavaltuutetun kannan mukaan (ks. esim. TSV:n opas Opinnäytetyöt ja tietosuoja) yleensä muodosta henkilörekisteriä. Tällaisen toimielimen tekemät hallintopäätökset voivat kuitenkin loogisen rekisterikäsitteen nojalla kuulua johonkin henkilörekisteriin, esimerkiksi opiskelijan hallintoasiassa tehty päätös voi olla opintotietorekisterin osa. Opiskelijan koesuoritukset ja tenttivastaukset ja hakijan valintakoevastaukset eivät kuulu loogisesti opintotietorekisteriin tai opiskelijavalintarekisteriin. Arvostelun tulos (pisteytys, arvosana) on henkilörekisteriin talletettava henkilötieto ja ne asiakirjat, joihin arvostelun tulos perustuu, ovat henkilörekisterin tausta-aineistoa (ks. Korkeakoulujen opintotietojen tietosuojan käytännesäännöt osio 4.1.2, <https://wiki.eduuni.fi/display/CCKOOTUKI/Korkeakoulujen+opintotietojen+tietosuojan+kaytannesaannot>). Nykyinen sääntely on myös omiaan jossain määrin luomaan epätasa-arvoa viranomaistoiminnassa. Esimerkiksi presidentinvaalien yhteydessä on ilmennyt kiinnostusta ehdokkaiden opintotietoja kohtaan. Niihin on käytännössä voinut tutustua käymällä yliopistossa katsomassa tietoja, mikä on huomattavasti helpompaa kyseisen yliopiston lähistöllä asuville kuin muille.

5.7.2 Avoin data ja tiedon uudelleen hyödyntäminen

Työryhmä toteaa, että avoimen datan hyötyjen saavuttamisen edellytyksenä on datan löydettävyyden, saatavuuden, yhteentoimivuuden ja uudelleen käytettävyyden. Helsingin yliopisto on sitoutunut näiden tavoitteiden saavuttamisen datapolitiikassaan.

Työryhmä pitää tarpeellisena, että tiedonhallinnan lainsäädännön jatkovalmistelussa selvitetään, missä määrin käyttöluvia voidaan käyttää ja voitaisiinko lainsäädännöllä tai muilla tavoin muuten yhtenäistää käytäntöjä ottaen huomioon tiedon hyödyntäjien tarpeet. Julkisuuslain näkökulmasta lisensointimalli on vieras tiedonhallintaan liittyvä menettely, josta voidaan sopia lähinnä tietopalvelutyypin tietojen luovuttamiseen.

On tärkeää säätää julkisen sektorin tietoa-aineistojen käytölle ja avaamiselle lakisääteiset perusteet ja menettely. Käytäntöjen yhtenäistäminen on kannatettavaa. Lisenssin merkitsemistä avattavaan tietoa-aineistoon ei kuitenkaan tule nähdä lainsäädännön vastaisena toimenä, vaan se on täydentävä toimi, jonka avulla mahdollistetaan oikeudellinen yhteentoimivuus. Creative Commons 4.0 -lisenssi-perhe on valmisteltu kansainvälisessä yhteistyössä, ja lisenssien käsitteet perustuvat Bernin yleissopimukseen, EU:n tekijänoikeutta koskevien direktiivien sekä kansainvälisten immateriaalioikeutta koskevien sopimusten sanamuotoihin.

Tutkimuskäyttöä ajatellen lisenssit ovat käyttökelpoisia ja informatiivisia. Esimerkiksi EU:n komission rahoittamassa Zenodo -tietoarkistossa on arkiston käytön edellytyksenä valittava jokin kansainvälisesti tunnettu lisenssi tallennettavalla aineistolle. Ilman lisenssiä ei ole selvillä, millä käyttöoikeudella dataa voidaan käyttää, jolloin sen jatkokäytön mahdollisuudet ovat epäselviä. Lisenssien käyttäminen myös mahdollistaa työryhmän sivulla 114 asettamat tavoitteet (löydettävyys, saatavuus, yhteentoimi-vuus ja uudelleen käytettävyys).

Julkisuuslain osalta työryhmä nostaa esille tarpeen ohjeistaa julkisuuslain soveltamisessa. Yliopisto tunnistaa julkisuuslain soveltamiseen saatavan tuen tarpeen. Tavoitteena on välttää tilanne, jossa tietosuoja-asetus tulkitaan siten, että muut perusoikeudet, sanavapaus ja tieteen vapaus, vaarantuvat. Tällöin henkilötietojen suoja voi saada ylikorostuneen aseman perusoikeuksien arvioinnissa. Esimerkiksi Iso-Britanniassa Information Commissioner vastaa sekä tiedon avoimuudesta että tietosuojasta.

5.7.4 Tutkimustiedon hyödyntäminen

Yliopisto kannattaa rekisteritiedon hyödyntämiseksi esitettyjä tavoitteita ja toimenpiteitä. Ne ratkaisisivat olennaisia rekisteritutkimukseen liittyviä ongelmia kuten aineistojen saatavuuteen liittyvät ongelmat, aineistojen maksullisuuteen liittyvät ongelmat ja aineistojen yhteiskäyttöön liittyvät ongelmat.

Työryhmä on selvittänyt ja kuvannut tutkijoiden tarpeet. Tutkijoiden tavoitteena on hyödyntää ole-massa olevia rekisteritietoja nopeasti, monipuolisesti, helposti ja mahdollisimman pienin kustan-nuksin. Nämä tavoitteet eivät vielä toteudu. Helsingin yliopisto kannattaa työryhmän ehdotusta, jonka mukaan tieteellisessä tutkimushankkeessa tulee voi-da hyödyntää tietoja monipuolisesti, helposti ja kohtuullisin kustannuksin.

Helsingin yliopisto kannattaa työryhmän ehdotusta säätää viranomaisille lakisääteinen velvollisuus luovuttaa tieteellisessä tutki-muksessa tarvittavat tiedot, jos tutkimuksen rekisterinpitäjänä on yliopisto, korkeakoulu tai julkisesti rahoitettu tutkimuslaitos. Viranomaisen lupaprosessia ei enää tarvittaisi yliopistolle jo kertaalleen luovutettuun tietoon. Ehdotetun kansallisen lainsäädännön nojalla yliopistolla olisi laki-sääteinen oikeus säilyttää tutkimusaineistoja ja tarjota niitä jatkokäyttöön. Yliopiston datapolitiikan, ohjeistuksen ja yliopiston kansainvälisen yhteistyön avulla varmistetaan tutkimusdatan optimaalinen hyödyntäminen ja koti-maisen ja ulkomaisen tutkimusdatan yhteentoimivuus.

Työryhmä esittää, että kansallisessa lainsäädännössä voitaisiin säätää, että jatkossa yliopisto, korkeakoulu ja julkisin varoin rahoitettu tutkimuslaitos on tutkimushankkeissa EU:n tietosuoja-asetuk-sen mukainen rekisterinpitäjä ja vastaa tiedon uudelleen käytöstä. Yliopisto kannattaa tätä esitystä ja yhtyy työryhmän perusteluihin.

On tärkeää, että valtioneuvoston kunnianhimoiset tietopoliittiset tavoitteet näkyvät tutkimuksen ja innovaatioiden kannalta elintärkeiden kansallisen infrastruktuurin ja tutkimustietojen lupaviranomaisten palvelujen rahoituksessa.

5.7.5 Tietojen luovuttaminen hyödynnettäväksi kehitys- ja innovaatiotoimintaan

Työryhmä toteaa, että rekistereissä oleva tieto on Suomessa poikkeuksellisen kattavaa, laadukasta ja pitkiä aika-sarjoja käsittävää rekisteritiedon saaminen yleisesti hyödyttävään kehitys- ja innovaatiotoimintaan on yleisestä edun mukaista. Helsingin yliopisto kannattaa mahdollisuutta hyödyntää viranomaisten rekistereissä olevia tietoja kehittämis- ja innovaatiotoimintaan. Tämän mahdollistamiseksi EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen sisältyvää kansallista liikkumavaraa on käytettävä tehokkaasti hyväksi. Kansallisen liikkumavaran käyttäminen tieteellisen tutkimuksen hyväksi on tarpeen myös tieteen vapauden perusoikeuden toteutumisen kannalta.

Yliopistoissa tehtävä tutkimus, kehittämis- ja innovaatiotoiminta edellyttää tieteelliselle tutkimukselle asetettujen metodologisten ja eettisten vaatimusten noudattamista sekä yliopiston institutionaalisten vaatimusten noudattamista. Yliopistoissa siis jo nyt kiinnitetään huomiota henkilötietojen keruun tarkoitukseen ja myöhemmän käytön tarkoitusten välisiin yhteyksiin, kuten raportissa esitetään.

5.7.6 Tietoaineistojen maksuperusteet ja maksuttomuus

Helsingin yliopiston pitää tärkeänä, että viranomaisten tietotuotteet ovat saatavissa aidosti maksuttomasti tutkimuskäyttöön. Käytön maksuttomuus varmistaa tutkimuksen vapauden sekä julkisten varojen asianmukaisen käytön. Aineistojen käyttömaksut ovat tahattomasti rajanneet tutkimusta, kun tutkijat ja tutkimusryhmät saattavat joutua rajoittamaan aineistojen käyttöä maksujen takia. Julkisin varoin tuotetut rekisteriaineistot tulisikin saattaa tutkimuskäyttöön maksuttomina.

Kommentit osasta 5.8 Tietoaineistojen säilyttäminen ja arkistointi

Helsingin yliopisto pitää osiossa esitettyjä ehdotuksia ongelmallisina. Erityisesti tietojen (tietoaineistojen) säilyttämistä ja arkistointia koskeva sääntely halutaan uudistaa viipymättä. Raportissa ehdotetaan varsin radikaaleja muutoksia. Yhteys asiakirjahallinnon/arkistotoimen nykyiseen teoriaan ja käytäntöön vaikuttaa kuitenkin jäävän ohueksi. Helsingin yliopisto ei pidä ilmeisenä, että asiakirjahallinto ja arkistotoimi olisivat raportissa esitetyllä tavalla ajastaan jäljessä. Epäselväksi jää myös, mitä ongelmia halutaan ratkaista, missä niitä on esiintynyt ja mihin lopulta

pyritään. Tämä on sitäkin merkityksellisempää, kun kyseessä on ala, jossa pitkät linjat ja jatkuvuus ovat osa alan olemusta.

Raportissa käsitellään säilyttämistä, pysyvää säilyttämistä ja arkistointia erikoisesti. Pysyvä säilyttäminen nähtävästi jäisi tiedonhallintayksiköiden hoidettavaksi. Myös käsite tiedonhallintayksikkö on jossain määrin epäselvä. EU:n tietosuoja-asetuksen henkilörekistereitä koskevat erottelut yleistetään kaikkiin aineistoihin. Arkisto-käsitteellä tarkoitettaisiin vain Kansallisarkistoon (KA) päätyvää aineistoa. Käsitelmärittely vaikuttaa keinotekoiselta vailla yhteyttä alan vakiintuneisiin toimintamalleihin, terminologiaan ja keskusteluun.

Nykyinen arkistolaki esitetään paperisidonnaiseksi, vaikka yleensä sitä nimenomaan on pidetty alan toimijoiden keskuudessa välineneutraalina.

Kansallisarkistosta (KA) tulisi keskeinen ja ilmeisesti ainoa arkistoiva viranomainen, tietoaineistoja arkistoitaisiin vain KA:n järjestelmiin. Viranomaisten arkistot lakkautettaisiin. Tämän ehdotuksen perustuslaillisuus suhteessa yliopistojen autonomiaan tulee selvittää, jos ehdotuksen on tarkoitus koskea osittainkin yliopistoja. Esimerkiksi Helsingin yliopisto on aina hoitanut itsehallintonsa mukaisesti arkistonsa itse, ja esimerkiksi arkistolaitos on tulkinut itsehallinnon tarkoittavan arkistotoimen itsenäisyyttä.

Manuaalisten arkistojen osalta KA käyttäisi päätöksentekovaltaa. Jos tämä koskisi yliopistoja, heräisi kysymys, mihin asti päätöksentekovalta voisi ulottua: manuaalisia aineistoja ja arkistoja on kaikkialla yliopistossa tutkijoiden huoneita myöten.

Ongelmallista olisi soveltaa metatietojen määrittelylinjauksia (raportissa s. 143) yliopistojen aineistoihin, koska se tarkoittaisi sääntelyn ulottumista tietojärjestelmien hallintaan. Metatiedot vaikuttavat tiedonhallinnan suunnitteluun tietojärjestelmien pystyttämistä alkaen.

Organisaation arkistovastaavan toimeksianto jää raportissa epäselväksi. Minkälaiset vaatimukset tällaisella henkilöllä olisi ja mihin hän nojautuisi tai tukeutuisi; mikä olisi nykyisin alalle koulutettujen henkilöiden asema uudessa tilanteessa?

Helsingin yliopiston käsityksen mukaan ehdotetut uudistukset ovat siinä määrin mittavia ja niiden perusteet jäävät siinä määrin epäselviksi, että ne voisivat johtaa epäjärjestykseen ja ongelmiin.

Kommentit osasta 5.9 Tietohallinnon ja tiedonhallinnan ohjaus

Kohdassa 5.9.1. kuvataan miten tietohallintolaki syntyi ja todetaan aivan oikein, että tavoite oli vahvistaa valtiovarainministeriön asemaa ja antaa sille mahdollisuus sitovaan määräysvaltaan. Perustuslakivaliokunta totesi ehdotetun sääntelyn soveltumattomaksi yliopistoihin ja yliopistot rajattiin pois lain soveltumisalasta.

PeVL 46/2010 vp:ssä esitetty on otettava huomioon valmistelussa. Kuten kyseisessä lausunnossa todetaan, yliopistojen tietohallinnon tarpeet liittyvät erityisesti tutkimuksen ja opetuksen tarkoituksenmukaiseen toteuttamiseen sekä kansainvälisen tutkimusyhteistyön ylläpitämiseen. Tämä tutkimuksen erityisluonne on otettava huomioon ehdotetun lainsäädännön valmistelussa.

Suositukset ja vapaaehtoinen yhteistyö ovat osoittautuneet toimiviksi ohjauskeinoiksi yliopistoissa.

Kommentit muutosehdotusten priorisoinnista

Mitä muutosehdotuksia olisi mielestänne priorisoitava valmistelussa?

Helsingin yliopisto pitää seuraavia muutosehdotuksia erityisen tärkeinä:

-viranomaisten välisen tietojenvaihdon kehittäminen ja tietojen luovutus rajapintojen kautta, teknisen käyttöyhteyden ongelman ratkaiseminen

-rekisteritiedon parempi hyödyntäminen tutkimuksessa

-julkisuuslain, tiedon-hallintaa koskevan lain sekä tietosuojaa koskevan lainsäädännön selkeä yhteensovittaminen, julkisuuslain uudistaminen erityisesti 3 ja 4 lukujen ja salassapitosäännösten osalta

Muut tarpeelliset toimenpiteet

Millä muilla toimenpiteillä, lainsäädännön uudistamisen lisäksi, katsotte olevan merkitystä julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittämisessä?

Lainsäädännön soveltamisen tuki niin viranomaisille kuin hallinnon asiakkaille on keskeistä. Nykyään vallitsee epäsuhta, kun tietosuojan osalta käytettävissä ovat tietosuojavaikuttetun resurssit, mutta julkisuuden toteuttamisen osalta käytettävissä ei ole vastaavia voimavaroja.

Työryhmän ehdotusten vaikutukset

Yleiset kommentit vaikutuksista

Vaikutukset olisivat monelta osin myönteisiä, kuten hallinnollisen taakan keveneminen ja tutkimuksen mahdollisuuksien vahvistuminen. Helsingin yliopisto korostaa kuitenkin, että ehdotusten jatkovalmistelussa on otettava huomioon perustuslain 123 §:ssä säädetty yliopistojen itsehallinto ja tutkimuksen tiedonhallinnan erityisluonne.

Taloudelliset vaikutukset

Kuten raportin osioita koskevissa kommentteissa on tarkemmin kuvattu, liian yksityiskohtainen velvoittava sääntely esimerkiksi kokonaisarkkitehtuurin osalta olisi paitsi ongelmallinen yliopistojen itsehallinnon kannalta, myös taloudellisesti raskas.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Mikäli viranomaisten välinen tiedonvaihto ja tietojen luovutus rajapintojen kautta säänneltäisiin yleislaissa, monien hallinnollisten tehtävien hoito helpottuisi merkittävästi. Nämä muutokset vaikuttaisivat myös tutkimuksen tekemiseen hyvin suotuisasti. Liian yksityiskohtaisella sääntelyllä erityisesti tutkimuksen tiedonhallinnassa olisi vastakkainen vaikutus.

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Sääntelyn yhtenäistäminen sekä tietosuoja- ja julkisuuslainsäädännön parempi yhteensovittaminen voisi edistää julkisuuden toteutumista.

Karppinen Laura
Helsingin yliopisto